

„Protějškovost“

Jakub Trojan přispěl do sborníku k sedmdesátinám Milana Balabána zajímavou úvahou, ovšem jejímž hlavním nedostatkem je bohužel – jak tomu u teologů často bývá – myšlenková nepřesnost. (Jen na ukázkou lze uvést misinterpretaci Ebelingovy teze, že u Ježíše je slova víra (v logiích) užíváno absolutně, v nepřípustném posunu, že jde o „Ebelingovu tezi o absolutní víře“, a navíc že právě tato teze u mne našla kladnou odezvu.) Celá úvaha je zavěšena na myšlenku protějšku, ale co to ten protějšek je, jak je chápán a tedy myšlenkově uchopen či pojat, to v úvaze chybí. Odedávna rozlišovali již první filosofové vědění (EPISTÉMĚ) od pouhého domnění (DOXA). K pravému vědění – jak zcela zřetelně ukazují Platónovy dialogy (a hraje v tom hlavní roli Sókratés) – náleží nejen správnost (ORTHĚ DOXA ještě zdaleka není skutečným věděním), ale to, že nejen správně víme, ale že víme, že to je správné a proč to je správné vědění. A to znamená, že tam, kde se ukazuje skutečnost, jaká vskutku jest, musí být také nějaké vědění, nějaká znalost toho, co pravou skutečnost může zakrývat nebo zkreslovat. Z toho vyplývají dvě věci: předně, že něco myslet ještě neznamená myslet to správně, a za druhé, že myslíme-li něco správně, je toto správně myšlené před námi a před naším myšlením, a tedy nikoli jako jeho součást nebo nějaká naše „vlastnost“. Když Trojan mluví o „protějšku“, odpouští si vymezení rozdílu mezi „protějškem“ a „předmětem“ našeho vědomí či myšlení. Předmět je to, co je nám (nebo námi) před-meteno, tj. hozeno před nás, (na)proti nám; v němčině to je to, co stojí (na)proti nám, před námi (was uns gegenüber steht). Když tedy Trojan užívá termínu „protějšek“ a dokonce „protějškovost“, měl by význam, jaký sám dává tomuto termínu, blíže vymežit. Pokus o takové bližší vymezení by zřetelně ukázal velkou důležitost, jakou má v těchto vztazích čas resp. časovost „subjektu“: Trojan mluví o „protějškovosti“, ale myslí tím nikoli protějškovost něčeho, co „před“ námi a „proti“ nám pouze stojí, „jest“ (jako dané „jsoucno“), nýbrž jako něco, co k nám přichází, co nám je aktivně nakloněno, tedy co má jednak „adventivní“ charakter, ale co se kromě toho navíc vztahuje k nám adresně, tj. osobně, tj. co nás oslovuje, co se k nám iniciativně vztahuje s apelem resp. jakožto apel. A pokud je právě toto splněno, nemůžeme nadále užívat onoho slova „něco“, protože základním rysem toho, o čem můžeme mluvit jako o „něčem“, je na nás nezávislá a o nás se nestarající „objektivní“ (nejen neutrální, ale netečná) danost. Rozdíl mezi protějškem, který je pouze před nás postavenou daností, a protějškem, který přichází s apelem na nás jako na subjekt, od něhož něco očekává, spočívá v tom, že přicházející a apelující subjekt jednak počítá s námi a s naší odpovědí (tj. počítá s naší budoucností, tj. budostí), jednak počítá s tím, že vskutku nějak odpovíme, a to způsobem pro něho nějak významným, což zase znamená, že jednak sám počítá se svou budoucností (budostí), jednak nějakou svou budoucnost (budost) „má“. A my se pak k takovému protějšku vztahujeme přiměřeně jen tehdy, když i ze své strany jeho budoucnost (budost) akceptujeme a aktivně se k ní vztahujeme. Tehdy přestáváme takový protějšek brát jako pouhý „předmět“ a začínáme jej brát jako „subjekt“, tj. „podmět“ samostatných a svébytných aktivit.

Písek, 000604-1.)